

UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Pijnmeting bij kinderen (in palliatie)

Dr. Joris VERLOOY
Pediatrische Hematologie/Oncologie

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent 1

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

WHO rapport: Cancer pain relief and palliative care in children

World Health Organization Geneva 1998

- Children with cancer do not need to suffer unrelieved pain.
- Effective pain management and palliative care are major priorities of the WHO cancer programme, together with primary prevention, early detection, and treatment of curable cancers.

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

WHO rapport: Cancer pain relief and palliative care in children

World Health Organization Geneva 1998

- Pain management must begin when a child is first diagnosed with cancer and must continue throughout the course of the illness.
- Analgesic and anaesthetic drug therapies are essential in controlling pain and should be combined with appropriate psychosocial, physical, and supportive approaches to this problem.

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Kinderen en pijn

- begrijpen het basisconcept « pijn » al op jonge leeftijd
- kunnen zowel emotioneel als fysiek aspect beschrijven
- definitie:
"Pijn is een sensorische en emotionele onaangename ervaring, die gepaard gaat met een reële of potentiële weefselschade, of als dusdanig ervaren wordt."

International Association for the Study of Pain (IASP)

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Pijn herkennen
De intensiteit meten met een gevalideerde pijnschaal

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Pijn herkennen
De intensiteit meten met een gevalideerde pijnschaal

↓

Aangepaste pijnstillende behandeling

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Pijn herkennen
De intensiteit meten met een gevalideerde pijnschaal

↓

Aangepaste pijnstillende behandeling

↓

Pijnintensiteit herevalueren

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Pijn herkennen
De intensiteit meten met een gevalideerde pijnschaal

↓

Aangepaste pijnstillende behandeling

↓

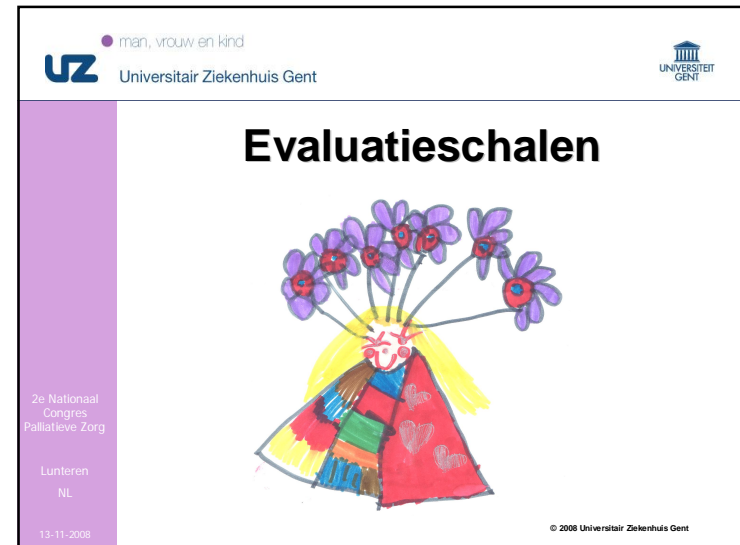
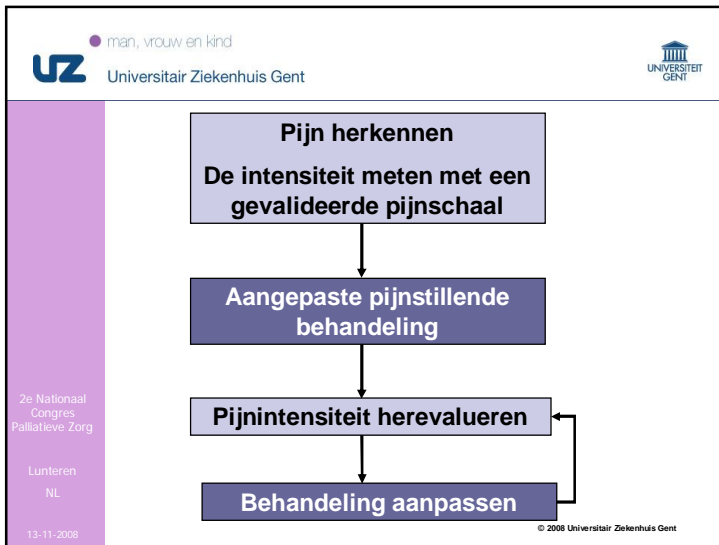
Pijnintensiteit herevalueren

↓

Behandeling aanpassen

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

Evaluatieschalen

- Enkel gevalideerde meetinstrumenten!
- Een ideale schaal is :
  - gevoelig
  - betrouwbaar
  - reproduceerbaar
  - toepasbaar

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008 © 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

Pijn is multidimensioneel

4 essentiële componenten:

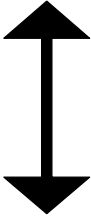
1. **Sensorieel**
Kwaliteit, intensiteit en lokalisatie van pijn
2. **Emotioneel**
Weerslag op affect en emotie.
3. **Cognitief**
Mentaal proces dat de pijnperceptie beïnvloedt.
4. **Gedrag**
Gedragsmatige uiting van pijn.

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008 © 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

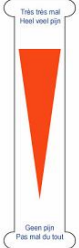
man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Pijn multidimensioneel

Evaluatie unidimensioneel

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Evaluatieschalen

Auto-evaluatie

Hetero-evaluatie

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Evaluatieschalen

Keuze in functie van :

- ⇒ leeftijd
- ⇒ context
- ⇒ communicatieniveau van het kind

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Cognitieve ontwikkeling

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

Cognitieve ontwikkeling

0-6 M:

- ❑ begrijpt niet wat hem / haar overkomt
- ❑ kan de pijn niet lokaliseren
- ❑ geen besef van tijd , noch van verlichting van pijn

6-24 M:

- ❑ angst van pijnlijke situaties, (witte schorten, ziekenhuis-omgeving...)
- ❑ kan zich al een beetje verbaal uitdrukken (stout, pijn...)

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

→ **Vooraf een algemene gedragsmatige uiting van pijn**

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

Cognitieve ontwikkeling

Tussen 2 en 6 j:

- ❑ pijn wordt vaak als straf beschouwd
- ❑ geen verband tussen behandeling en pijnstilling
- ❑ begint pijn te lokaliseren maar nog steeds voornamelijk gedragsmatige uiting

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

→ **Auto-evaluatie wordt mogelijk tussen 4 en 6 jaar maar eerder « alles of niets »**

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

Cognitieve ontwikkeling

Vanaf 6 jaar:

- ❑ in staat om pijn te beschrijven en de oorzaak te begrijpen.

→ **Auto-evaluatie**

Vanaf 10 jaar:

- ❑ rationeel , in staat om abstractie te maken van ervaring.

→ **kan een plaats geven aan pijn en ziekte**

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

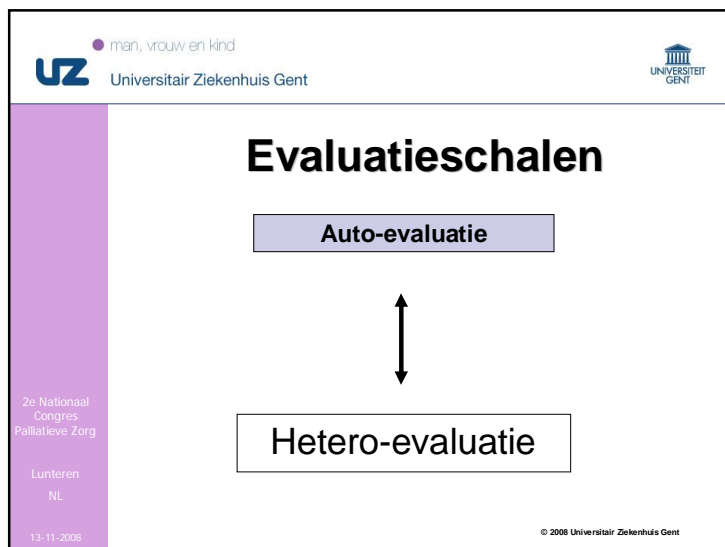
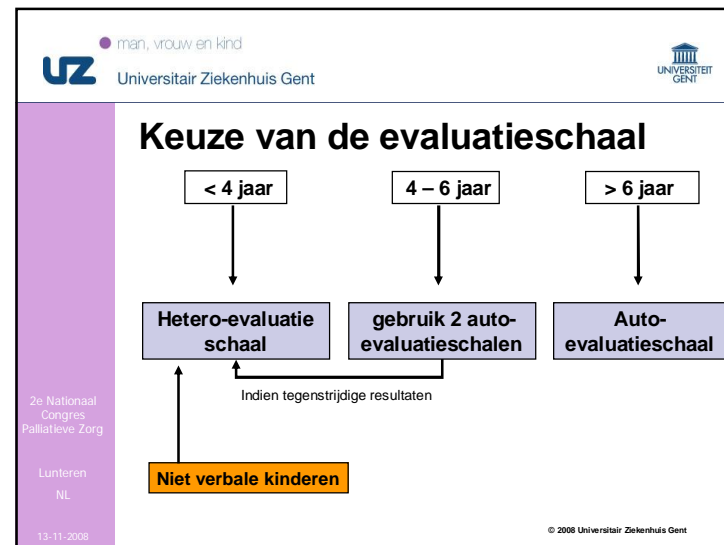
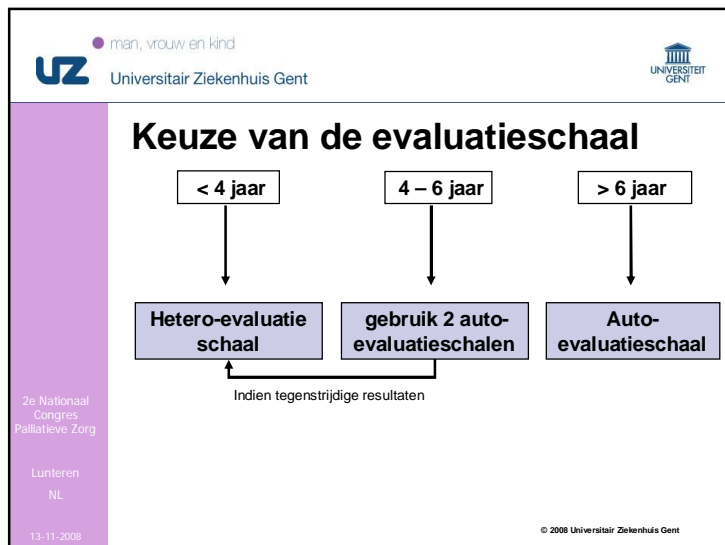
man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

Keuze van de evaluatieschaal

< 4 jaar	4 – 6 jaar	> 6 jaar
↓	↓	↓
Hetero-evaluatie schaal	gebruik 2 auto-evaluatieschalen	Auto-evaluatieschaal

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

Welke auto-evaluatie schaal?

Schaal van unidimensionele auto-evaluatie	
Schaal	Behandelings drempel
1. Analoge visuele schaal (AVS)	3/10
2. Gewone verbale schaal (GVS)	2/4
3. Numerieke schaal (NS)	3/10
4. Gewijzigde 6 gezichtenschaal (FPS-R)	4/10
5. De 4 jetonsschaal	2/4
6. Aanwijzing op schema	-
7. Duim-wijsvingerteken	-

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Visueel Analoge Schaal (VAS)

- Referentieschaal auto-evaluatie
- > 6 jaar

SBP / BVK
 10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
 RZIV / INMAM

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

McGrath; Pain 1996.

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Visueel Analoge Schaal (VAS)

- Referentieschaal auto-evaluatie
- > 6 jaar
- verticaal houden ipv horizontaal
- score van 0 tot 10
- behandelingsdrempel= 3/10

SBP / BVK
 10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
 RZIV / INMAM

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

McGrath; Pain 1996.

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Visueel Analoge Schaal (VAS)

SBP / BVK
 10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
 RZIV / INMAM

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Visueel Analoge Schaal (VAS)

- verplaats de cursor om de verschillende pijnniveaus aan te duiden.

SBP / BVK
 10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
 RZIV / INMAM

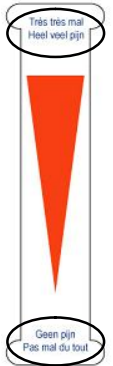
2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Visueel Analoge Schaal (VAS)

- verplaats de cursor om de verschillende pijnniveaus aan te duiden
- toon ook duidelijk de extremen

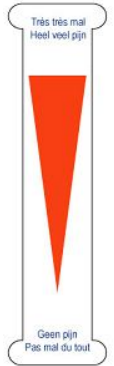
2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Visueel Analoge Schaal (VAS)

- verplaats de cursor om de verschillende pijnniveaus aan te duiden
- toon ook duidelijk de extremen
- laat toe om het maximum aan te duiden.

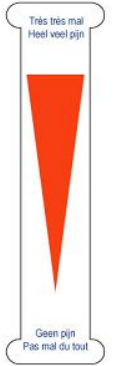
2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Visueel Analoge Schaal (VAS)

- verplaats de cursor om de verschillende pijnniveaus aan te duiden
- toon ook duidelijk de extremen
- laat toe om het maximum aan te duiden.

Schaal testen:
 bv aan de hand van een vroegere ervaring (pre-operatief)

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Gewone verbale schaal (GVS)

- Kies een uitdrukking om de kwaliteit van pijn te beschrijven.
- Toon met de handen de 4 niveaus van pijn.
  - (0): geen pijn
  - (1): een klein beetje pijn
  - (2): pijn
  - (3): veel pijn
  - (4): erg veel pijn
- De behandelingsdrempel is 2/4

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind

UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Gewone verbale schaal (GVS)

- ☛ Kies een uitdrukking om de kwaliteit van pijn te beschrijven.
- ☛ Toon met de handen de 4 niveaus van pijn.
  - (0): geen pijn
  - (1): een klein beetje pijn
  - (2): pijn
  - (3): veel pijn
  - (4): erg veel pijn
- ☛ De behandelingsdrempel is 2/4
  - geen hulpmiddel nodig
  - men kan woordgebruik aanpassen aan de cognitieve ontwikkeling
  - CAVE: de gekozen woorden worden niet altijd goed begrepen en zijn niet altijd dezelfde

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind

UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Numerieke schaal (NS)

- ☛ geef een cijfer tussen 0 en 10 om je pijnniveau aan te duiden
- ☛ definieer de betekenis van de uiteinden (zoals bij VAS)
  - (0): je hebt geen pijn
  - (10): de ergst mogelijke pijn
- ☛ schriftelijk of mondeling
- ☛ de behandelingsdrempel is 3/10 (zoals VAS)
  - geen hulpmiddel nodig

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind

UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Gewijzigde 6 gezichtenschaal

(FPS-R : Faces Pain Scale-Revised)

Zeer vaak gebruikt in Angelsaksische landen

FPS-R(evised):

- herleid tot 6 gezichtjes om de discriminatie te bevorderen
- geen lachende gezichtjes, geen tranen

Bieri, Pain 1990
Hicks, Pain 2001
Bosenberg, Paediatr Anaesth 2003

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind

UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

0 No hurt
2 Hurts little bit
4 Hurts little more
6 Hurts even more
8 Hurts whole lot
10 Hurts worst

(adapted from Wong & Baker, 1988)

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Gewijzigde 6 gezichtenschaal (FPS-R : Faces Pain Scale-Revised)

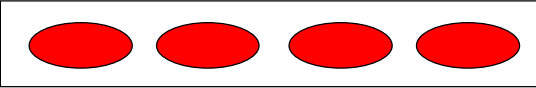
- **> 4 jaar in combinatie met VAS of NS**
- **het kind moet het gezichtje aanduiden dat evenveel pijn**
 Duidelijk tonen wat de extremen betekenen
 Eerste gezichtje heeft geen pijn, laatste gezichtje heeft erg veel pijn.
- **score 0-10**
- **de behandelingsdrempel is 4/10**

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008
 © 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

4 jetonsschaal

- vaak gebruikt in de VS (« poker chips »)
- **> 4 jaar** maar in combinatie met VAS of NS
- "beeld je in dat iedere jeton een stuk pijn is, neem zoveel jetons als je pijn hebt "
 > **Geen jetons:** geen pijn
 > **4 jetons:** erg veel pijn
- score 0-4
- behandelingsdrempel 2/4

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008
 Hester, Nurs Res 1979
 Beyer, Clin J Pain 1987
 © 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Weigering of tegenstrijdige resultaten ?

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008
 © 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
 LZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Problemen bij gebruik/mislukkingen

- Werd de schaal goed begrepen en juist gebruikt?!
- Gedragsprobleem door de pijn?
- Anticiperend gedrag door antecedenten?
- Machogedrag, prestatiedrang? «alleen meisjes wenen! »
- Bang om ouders ongerust te maken ?
- Bang voor "straftherapie"? « bang om spuiten te krijgen » of « angst om in het ziekenhuis te moeten blijven »

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008
 © 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Evaluatieschalen

Auto-evaluatie

↕

Hetero-evaluatie

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Er bestaat geen marker van pijn!

- ✳ geen enkele fysiologische of biologische parameter is specifiek en gevoelig genoeg.
- ✳ er zijn belangrijke individuele verschillen in het fysiologisch antwoord op pijn.

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Hetero- evaluatieschaal

Keuze in functie van :

- leeftijd
- context
- zorgverlener

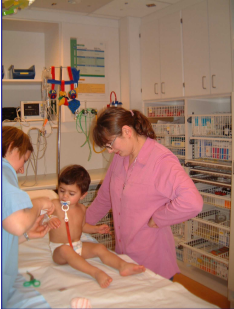
2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

frequenter pijn evalueren
 ⇒
 beter pijn herkennen

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren
 NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Hetero-evaluatie van pijn

Observatie, anamnese en klinisch onderzoek:

- ▣ kwaliteit van de slaap
- ▣ zuigreflex en voeding
- ▣ huilen en troostbaarheid
- ▣ activiteiten en communicatief gedrag
- ▣ globale evaluatie van de tonus
- ▣ gelaatsuitdrukking, mimiek
- ▣ spontane motorische activiteit
- ▣ antalgische houding
- ▣ klagen

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Welke gedragspijnschaal?

Procedurale pijn	
APP	0-3 M
NFCS	0-6 M
CHEOPS	1-7 J
PIPP	

Andere acute pijn	
Amiel-Tison	0-3 J
CHEOPS	1-7 J
OPS	1-13 J

Langdurige pijn	
EDIN	0-9 M
DEGR	9 M-10 J
HEDEN	9 M-10 J

Intensieve zorgen	
COMFORT-B	0-13 J

Multipele handicap	
DESS	Alle leeftijden
NCCPC-R	Alle leeftijden

Pijn spoedgevallen	
EVENDOL	0-7 J

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Welke gedragspijnschaal?

Procedurale pijn	
APP	0-3 M
NFCS	0-6 M
CHEOPS	1-7 J
PIPP	

Andere acute pijn	
Amiel-Tison	0-3 J
CHEOPS	1-7 J
OPS	1-13 J

Langdurige pijn	
EDIN	0-9 M
DEGR	9 M-10 J
HEDEN	9 M-10 J

Intensieve zorgen	
COMFORT-B	0-13 J

Multipele handicap	
DESS	Alle leeftijden
NCCPC-R	Alle leeftijden

Pijn spoedgevallen	
EVENDOL	0-7 J

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

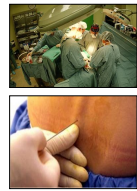
© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Children's Hospital of Eastern Ontario Pain Scale (CHEOPS)

- ▣ Gevalideerd bij kinderen van 1 tot 7 jaar
- ▣ Procedures en postoperatieve pijn
- ▣ Ook gebruikt bij andere vormen van acute pijn behalve spoedgevallen.
- ▣ 6 items: score van 4 tot 13
- ▣ Behandelingsdrempel: 8/13

Mc Grath, *Advances in Pain Research and Therapy* 1985
 Lyon, *Emerg Med J* 2003

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

Drempel : 8/13

UNIVERSITEIT GENT

CHEOPS (postoperatieve en procedurele pijn van 1 tot 7 jaar)		
ITEM 1 : Wenen	1 ⇒ 3 ⇒ 2	5 ⇒ 13 ⇒ 7
1 : afwezig 2 : kreunen of wenen 3 : krijzen of huilen		
ITEM 2 : Aangezicht	1 ⇒ 2 ⇒ 1	
0 : glimlachen 1 : kalme uitdrukking, neutraal 2 : grinsen		
ITEM 3 : Verbale klachten	0 ⇒ 2 ⇒ 1	Drempel : 8/13
0 : praat over van alles, zonder te klagen 1 : praat niet, of klaagt, maar heeft geen pijn 2 : klaagt over pijn		
ITEM 4 : Lichaam (romp)	1 ⇒ 2 ⇒ 1	
1 : lichaam (romp) is kalm, rustig 2 : kind verandert van houding of is onrustig, heeft een gebogen, stijve of bevende romp, of richt zich verticaal op, of is vastgebonden		
ITEM 5 : Handen : betasten zij de wonde ?	1 ⇒ 2 ⇒ 1	
1 : hebben geen neiging om de wonde te betasten 2 : willen de wonde betasten of vastgrijpen, of zijn vastgebonden		
ITEM 6 : Benen	1 ⇒ 2 ⇒ 1	
1 : zijn ontspannen of licht bewegend 2 : zijn onrustig, trappelen, of kloppen in het rond, of zijn naar onthoo gericht of over de romp gebogen, of het kind zit rechtop, gehurkt, of op de knieën, of de benen zijn vastgebonden		

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Welke gedragspijnschaal?

Procedurele pijn	
APP	0-3 M
NFCS	0-6 M
CHEOPS	1-7 J
PIPP	NN

Andere acute pijn	
Amiel-Tison	0-3 J
CHEOPS	1-7 J
OPS	1-13 J

Langdurige pijn	
EDIN	0-9 M
DEGR	9 M-10 J
HEDEN	9 M-10 J

Intensive zorgen	
COMFORT-B	0-13 J

Multiplele handicap	
DESS	Alle leeftijden
NCCPC-R	Alle leeftijden

Pijn spoedgevallen	
EVENDOL	0-7 J

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Objective Pain Scale (OPS)

- Kind van 8 maand tot 13 j, bruikbaar vanaf 2 m
- Postoperatieve pijn
- Ook gebruikt bij andere vormen van acute pijn, behalve bij spoedgevallen.

OPS gewijzigd (niet gevalideerd):

- 4 items (zonder bloeddruk)
- Drempel is 2/8.

Broadman, Anesthesiology 1988

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

OPS (postoperatieve pijn van 2 maand tot 13 jaar)
ITEM 1 : Wenen
0 - afwezig 1 - aanwezig, maar het kind kan getroost worden 2 - aanwezig, maar het kind is ontroostbaar
ITEM 2 : Bewegingen
0 - het kind is wakker en kalm, of slaapt 1 - matige ongeduldigheid, blijft niet ter plaatse, verandert voortdurend van houding 2 - ongeordende en intense agitatie, loopt het risico zich te kwetsen
ITEM 3 : Algemene houding
0 - het kind is wakker en kalm, of slaapt 1 - het kind is gespannen, met trillende stem, maar reageert op vragen en op pogingen om het te troosten 2 - het kind reageert niet op pogingen om het te troosten, houdt de ogen wijd open, klampt zich vast aan de ouders of aan een zorgverstrekker
ITEM 4 : Verbale of somatische expressie
0 - het kind is wakker en kalm, of slaapt, zonder antalgische houding 1 - het kind klaagt van lichte pijn, globaal gemis aan comfort, of houdt de benen geknield op de romp, met gekruiste armen 2 - matige pijn, verbaal of met de handen aangeduid, of benen in flexie op de romp, gebalde vuisten en met de hand op de pijnlijke plek, of poging om deze plek te beschermen
ITEM 5 : Verandering van de systolische bloeddruk ten opzichte van de preoperatieve waarde
0 - verhoging van ten minste 10 % 1 - verhoging van 10 à 20 % 2 - verhoging van meer dan 20%

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

OPS (postoperatieve pijn van 2 maand tot 13 jaar)

ITEM 1 : Wenen
 0 - afwezig
 1 - aanwezig, maar het kind kan getroost worden
 2 - aanwezig, maar het kind is ontoestbaar

ITEM 2 : Bewegingen
 0 - het kind is wakker en kalm, of slaapt
 1 - matige ongedurigheid, blijft niet ter plaatse, verandert voortdurend van houding
 2 - ongeordende en intense agitatie, loopt het risico zich te kwetsen

ITEM 3 : Algemene houding
 0 - het kind is wakker en kalm, of slaapt
 1 - het kind is gespannen, met trillende stem, maar reageert op vragen en op pogingen om het te troosten
 2 - het kind reageert niet op pogingen om het te troosten, houdt de ogen wijd open, klampt zich vast aan de ouders of aan een zorgverstreker

ITEM 4 : Verbalisatie of somatische expressie
 0 - het kind is wakker en kalm, of slaapt, zonder antalgische houding
 1 - het kind klaagt van lichte pijn, globaal gemis aan comfort, of houdt de benen geplooid op de romp, met gekruiste armen
 2 - matige pijn, verbaal of met de handen aangeduid, of benen in flexie op de romp, gebalde vuisten en met de hand op de pijnlijke plek, of poging om deze plek te beschermen

ITEM 5 : Verandering van de systolische bloeddruk ten opzichte van de preoperatieve waarde
 0 - verhoging van ten minste 10 %
 1 - verhoging van 10 à 20 %
 2 - verhoging van meer dan 20 %

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Welke gedragspijnschaal?

Procedurale pijn	
APP	0-3 M
NFCS	0-6 M
CHEOPS	1-7 J
PIPP	

Andere acute pijn	
Amiel-Tison	0-3 J
CHEOPS	1-7 J
OPS	1-13 J

Langdurige pijn	
EDIN	0-9 M
DEGR	9 M-10 J
HEDEN	9 M-10 J

Intensive zorgen	
COMFORT-B	0-13 J

Multiple handicap	
DESS	Alle leeftijden
NCCPC-R	Alle leeftijden

Pijn spoedgevallen	
EVENDOL	0-7 J

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Acute pijn: Bifasisch

1. eerste reactie:
 ➢ Luidruchtig, sterke emotionele componente...

2. Langdurige pijn :
 ➢ De emotionele reactie vermindert
 ➢ Minder verstoring van fysiologische parameters
 ➢ Spontane activiteit vermindert en ontwijkingsreactie verschijnt

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind
UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Acute pijn: Bifasisch

1. eerste reactie:
 ➢ Luidruchtig, sterke emotionele componente...

2. Langdurige pijn :
 ➢ De emotionele reactie vermindert
 ➢ Minder verstoring van fysiologische parameters
 ➢ Spontane activiteit vermindert en ontwijkingsreactie verschijnt

➡ « psychomotorische atonie »
 Apatische reactie

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
 Lunteren NL
 13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind

UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Rol van de ouders

- In aanwezigheid van de ouders zal het kind gemakkelijker zijn pijn en ongemak uiten
- Ouders kunnen ook de pijn van hun kind evalueren
- Sommige tekens ontsnappen aan de aandacht van een zorgverlener en zijn overduidelijk voor de ouders.
- Nood aan juiste informatie (mondelijke uitleg en infobrochure)

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind

UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Communicatie tussen zorgverleners

- Specifieke plaats voor pijnmeting in het verpleegkundig dossier
- Een pijnschaal geeft een uniforme maat van pijn weer
- "vijfde vitale parameter"
- Systematisch discussiepunt in de patiëntenbespreking / overdracht

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind

UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Conclusies

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent

man, vrouw en kind

UZ Universitair Ziekenhuis Gent

UNIVERSITEIT GENT

Conclusies

- Pijn is **multidimensioneel** maar de meeste schalen zijn **unidimensioneel**
- Keuze van de schaal in functie van de **leeftijd, context** en **communicatiemogelijkheden** van het kind.
- Auto-evaluatie** is gouden standaard en mogelijk vanaf 6 jaar
- Er moet een **vertrouwensband** zijn tussen kind en hulpverlener die pijn scoort
- De pijnreactie verloopt **bifasisch**
- Een goede **communicatie / overdracht** van de **kwaliteit** en de **intensiteit** van de pijn is essentieel !

2e Nationaal Congres Palliatieve Zorg
Lunteren
NL
13-11-2008

© 2008 Universitair Ziekenhuis Gent